

شەرە دەستپیشخەرییەکانی عێراق؛ قولبۆنەوێ بنبەستی سیاسی

08-05-2022

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە: پاش کۆتاییهاتنی مۆلەتە یەك مانگییەكە ی سەدر بەبێ ئەنجام، چوارچۆیە هاوناهەنگی شیعه و موقتەدا سەدری رێبەری گەورەترین فراکسیۆنی براوێ پەرلەمان، هەریەكەو دەستپیشخەرییەکیان فرێدایە گۆرەپانی سیاسی بۆ کردنەوێ گریکوێرە ی سیاسی. هەلبەت هێشتا هیچیان گۆمی مەنگی سیاسی عێراقیان نەشلەقاندوێ.

پاش كۇتايھاتنى مۇلتە يەك مانگىيەكەي سەدر بەن ئەنجام، چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى شىعە و موقتەدا سەدرى زىبەرى گەورەترىن فراكسىۋنى براۋەي پەرلەمان، ھەريەكەو دەستپىشخەرىيەكەي فرىدايە گۆرەپانى سىياسى بۇ كىردنەۋەي گىرئىكۆرەي سىياسى. ھەلبەت ھىشتا ھىچان گۆمى مەنگى سىياسى عىراقىان نەشلەقاندوھ.

تەۋەرى سەركەي و ھاۋبەشى ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي، ھەلدانى تۆپە بۇ گۆرەپانى "سەربەخۇكان" تاۋەكو ئەۋان بىنە ھىلكەي قەپان و، لە جىاتى ئەمان حكومت دروست بىكەن. ئەمەش پاش ئەۋەي زۆرىنە (ھاۋپەيمانى سىقۇلى) و كەمىنە (چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى) بە كىردەۋە گەيشتە ئەۋ براۋەي ھىچان بە تەنيا ناتوان بىنە يارىكەرى سەركەي و يەكلاكەرەۋە بۇ پىكھىنانى حكومت. ئەۋىش بە تايەت دۋاى ئەۋەي دادگاي فىدرالى لە شۋباتى ئەمسال بە برىارىكى خۇي، ئامادەبوۋنى 3/2 ى پەرلەمانتارانى بۇ ھەلبىزاردنى سەرۋىكۆمار كىردە مەرج و بەۋەش، دەرغەتى جموجۇلى ھاۋپەيمانى سىقۇلى (زۆرىنە) ى بەتەۋاۋى سىنودار كىرد.

بەدەر لەۋ پۆلىنانەي بۇ ئىنتىما و شۋناسى "سەربەخۇكان" ھەن، ئەم بەرپىسارىتتىيەي كە "چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى" و "سەدر" خىستۋىيەتە سەرشانى ئەم كۆمەلە پەرلەمانتارە نوچ كەم ئەزموۋنە، زۆر لە قەبارە و تۋانا و لىھاتۋىي ئەۋان زىاترە. ھەلدانى تۆپىش بۇ گۆرەپانى ئەۋ كۆمەلە پەرلەمانتارە، زىاتر لە درىژكردنەۋەي گەمەي قۇلبادان و دانانى مەرجى قورسى نەكردەنى دەچىت، چۈنكە لە لايەك چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى ئەۋەيان كىردۋە بە مەرج كە "سەربەخۇكان" مافى زۆرىنەي كۆمەلەيەتى "شىعە" مسۆگەر بىكەن، لە لايەك دىكەش سەدر مەرجى ئەۋەيە فراكسىۋنىكى 40 پەرلەمانتارى پىكھىنن و لە چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى دوور بىكەنەۋە. ئەمەش لەكاتىكدايە كە ئەم "سەربەخۇ"يانە ھەر چەپكىيان ھى يال و گىردۆلكەيەكن و، لە شەش مانگى پاش ھەلبىزاردنىشدا نەيانتۋانىۋە تەننەت تەنيا دىدارىكى ھاۋبەش و گىشتگىرىش لە نىۋ خۇياندا رىكخەن. جگە لەۋەش بەگۆرەي جۇگرافىي نىشتەجىبوون و كارىگەرىي چەك و نفوز بەسەر لايەنە شىعە كاراكانى پىرۋسەي سىياسى، ناچارن دابەش بىن. چۈنكە نە كورد و نە سۋننە "پەرلەمانتارى سەربەخۇيان" نىيە و، مەبەست لە سەربەخۇكان كۆمەلەيەك لە شىعەكانى بەر سىبەر يان سەربەخۇي ناۋچەيىن كە بە ئاراستەي ھەر دوو جەمسەرە شىعە بەھىزەكەدا پەرلەۋازە بوون.

لە كاتىكدا كە براۋەكان و چەكدارەكان و ھىزە رىخراۋەكان ناتوان حكومت پىكھىنن، ھەلۋاسىنى پالتۆكە بە چلاكى لاۋازى كۆمەلەيەك سەربەخۇدا كە ھەندىكىيان خاۋەن دىد و گوتارىكى نىشتىمانى و گىشتگىر نىن و، دەرچۋوى بازىنەي بەرتەسك و داۋاكارى و خەمە ناۋچەيىەكانن، جۆرىكە لە خۇدزىنەۋە لە چارەسەرى كىردەي كە، ئەگەر مەبەست لىي درىژكردنەۋەي تەمەنى ئەم بارودۇخ و ھاۋكىشەيە نەبىت كە شەش مانگە بەردەۋامە، ئەۋا بە ھىۋاى فرسەت ھىنان و رەخسانى زەمىنەيەكى باشتر كراۋە بۇ ھەريەك لە لايەنەكانى يارىيەكە.

لە نەرىتى باۋى سىياسىدا دەستپىشخەرى دەبىت چارەسەرىكى نوپى تىدا بىت كە لانىكەمى ئەگەرەكانى سەركەۋتن و جىيەجىكردى تىدا بىت، بەلام ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي سەدر و چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگىش ھەر ماكىيازكردنى تىز و گوتارەكانى پىشۋويانە و، ھەۋلىكى نوپى بە بازاركردنى ئەۋانەيە لە بەرگ و لەزىر ناۋنىشانى نوچ. لە ھەمان كاتىشدا درىژكراۋەي دەرھاۋىشەي كىشەكانى ناۋ مالى شىعەيە و ھىچان نەك گۆرانكارى نوپى تىدا نىيە، بەلكوۋ پىداگىرى لەسەر شىعە بوۋنى سەركۆۋەزىران دەكاتەۋە و لە باشترىن و گەشپىنەنەترىن ئەگەرى بەدىھاتنىشدا، پىشپىنەي لە كابىنەي عەبدولمەھدى و لە ئەزموۋنى "ۋەزىرە تەكنۇكراتەكان" ى سەردەمى عەبادىدا ھەيە كە ئەۋانىش لە سىستەمى بەش بەشپىنەي تائىفىدا تەنيا جۋانكارىيەك بوون.

قوۋلۋىۋنەۋەي زىاترى بىنەستى سىياسى بەھۋى نەبوۋنى زەمىنەي جىيەجىكردى "دەستپىشخەرى" يە دژ بە يەكەكان، بەرئەنجامى روۋنى كۆمەلەيەك فاكترى گەورەترە كە ناكىرت لەم جۇرە يارىيە روۋكەشانەدا بشاردزىنەۋە؛ لەلايەك ئەنجامەكانى ھەلبىزاردنى 10 ى تشرىنى يەكەمى 2021، ناھۋسەنگە لە نىۋان قەبارە و ژمارەي كورسى بەدەستھاتۋوى ھىزە خاۋەن چەك و خاۋەن نفوزە ئايىنى و كۆمەلەيەتى و دارايىيەكان، لە لايەكىتر جەمسەرە گەورەكانى پىكھاتنى جاران، لاسەنگ بوون. بۇ نمونە مەرجەعەتى نەجەف نەقى لىۋە نايەت و خۇي بە دوور گرتۋو، ئەۋىش لە كاتىكدا پىشتر سىستانى و چۋاردەۋرەكەي رۇلى نىزىكردنەۋەيان دەگىزا. ئەمىرىكىيەكان لەچاۋ كابىنەكانى پىشۋو بەتەۋاۋى بىزن و سەرقالى ئۆكرانىان و لە سەردەمى بايدندا، زىاتر سەرقالى كىشە ناۋخۇبىيەكانى خۇيان و سەردەمى ئامادەي بەردەۋامى مەكگۆرك تىپەرىۋە. ھەرچى ئىرانىيەكانىشە ئەگەرچى ناتوان مەرجى خۇيان بۇ دروستكردنى حكومەتىكى بىكە فراۋانى شىعى بسەپىنن كە كىكى دەسەلات و دەستگەۋت بەسەر ھەموۋىدا دابەش بىكات، بەن ھەلۋىستە كىردنى زۆر لەسەر ئەنجامەكانى ھەلبىزاردن و لەبەرچاۋگرتنىان، لەۋەدا سەركەۋتوۋ بوون كە يارىيەكەي بە جۆرىك رابگرن كە مەترسى بۇسەر خواست و پىداۋىستىيە ئەمىنىيەكانى تاران نەبىت و، ھىچ لە بارودۇخى پىگەي ئىران لە عىراقدا نەگۆرپىت. بەتايەت كە ھىشتا لەدانوستاندنى قىيەننادا بە تەۋاۋى بەرچاۋى روون نىيە.

له سەردەمی بنبەستدا، رەنگە زۆربەى رېڭاگان ھەر بچنەوہ سەر مستەفا كازمى وەك بژاردەيەكى ناچارى. ئىتر چ وەك ھىشتنەوہى بىت وەك سەرۆكۈەزىرانىكى كاربەپىكەر تا بىر كەردنەوہ لە چارەسەرىكى گەورەترى وەك دووبارە كەردنەوہى ھەلبژاردن پاش دوو سالى دىكە، يان قىول كەردنى دانانەوہى بىت بۇ جارىكى دىكە لە كابىنەيەكى نوئ، ئەويش بەگوپرەى كۆمەلىك مەرچ و بەند و بارى نوئ. لەبەر ھەستەردن بەم خالەش لەناو ئەو بنبەستەدا كازمى چالاک و پپ جوولەيە و لە دەر كەوتنە زۆرەكانىدا، بە ناپاستەوخۆ بە ھەموو لايەك دەلىت ئەگەر ئىوہ بىرتان چووہ ئەوہ "من ھەم" وەك بژاردەيەكى تاقىكراوہ كە لە قەيرانى كۆرۇنا و دارمانى دارايى قوتارم كەردن و ئىستاش بەدەمى ھەموو لايەكتانەوہم.